
ZPRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ

3-4

1978

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující
instituce vydává Technické muzeum v Brně.

Technické muzeum v Brně Kalihovna	
A6042 signatura	449/79 přir. čís.

3

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Krajinný průzkum železářské oblasti mezi Velkou Bíteší
a Veverskou Bítýškou

Externí spolupracovník TM, dr. ing. K. Kučera započal v polovině loňského roku s průzkumem těžby a zpracování železné rudy v této staré železářské oblasti. Vedle archívního bádání byl proveden krajinný průzkum celé oblasti, který již ve svých počátcích přinesl významné výsledky. Kromě četných zjištění stařin, zasutých a polozasutých šachtic a štol, byly objeveny některé dosud přístupné štoly v katastru Lesní Hluboké v trati Stříbrnice. K celé řadě terénních pozůstatků byl nalezen patřičný archívni materiál, včetně map. Většina stařin pochází z minulého století, ale v některých polohách se nacházejí pozůstatky podstatně starších důlních děl, jejichž skutečné stáří zatím nelze stanovit.

Při toku Bílého potoka byla potvrzena poloha hamru, který byl v provozu ve druhé polovině 18. a v 19. století. Relikt hamerské budovy, v níž je dosud patrná poloha pece, bude v letní sezóně podroben archeologickému výzkumu. Byla také získána dokumentace huti pod Javůrkem obecně známá jako Šmelcovna a huť byla ohledána přímo na místě. Kromě systému opěrných zdí a částečně zachované trasy vodního náhonu byla zjištěna stavba hranolovité pece zatím neurčitého charakteru. Pozůstatky huti budou postupně dokumentovány spolu s ostatními objekty výrobního charakteru ležící ve zmiňované oblasti, jako na příklad pila na kat. Lesní Hluboké. Výsledky budou literárně zpracovány a jednotlivé objekty zakresleny do map.

Větrný mlýn v Kuželově

Areál větrného mlýna v Kuželově s přílehlou expozicí absolvoval druhou návštěvnickou sezónu. V r. 1978 jej navštívilo 6629 návštěvníků. Zápisy v návštěvní knize svědčí jednoznačně o tom, že tento objekt Technického muzea v Brně plní dobře své kulturně vzdělávací poslání a je stále velmi přitažlivou technickou památkou nejen pro zájemce z blízkého okolí, ale i ze vzdálenějších míst a dokonce i ze zahraničí.

Kromě průběžné údržby všech objektů, jejich zařízení a vystavovaných exponátů byla v druhém pololetí 1978 provedena důkladná oprava a konzervace dřevěného fukaru na čištění obilného zrna, který rozmnoží exponáty vystavované na návratí hospodářské budovy. Památka byla označena nápísem z kovových odlévaných písmen zapuštěných do zdiva a byly zhotoveny dvě informační tabule v definitivním provedení.

Odborné metodická činnost na úseku technických památek

Metodická činnost Technického muzea v Brně v oblasti technických památek se uskutečnila v navázání aktivní spolupráce s Okresním střediskem státní památkové péče a ochrany přírody v Opavě. V rámci této aktivity se odborní pracovníci TMB odborně a metodicky podílí na realizaci expozice zaměřené na vývoj větrných mlýnů na Moravě, která bude zřízena v blízkosti renovovaného dřevěného mlýna v Hlavnici. V této činnosti využívají pracovníci TMB zkušeností z výzkumu moravských větrných mlýnů a ze záchrany a aktivace větrného mlýna v Kuželově.

Současně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s Ústavem lidového umění ve Strážnici při budování skanzenu lidových staveb. Úkolem Technického muzea v Brně je zde technická poradenská a metodická pomoc při výstavbě objektů technického charakteru: vodního mlýna, valchy a pílů, zejména pokud jde o otázky jejich vodohospodářského režimu a zajišťování dostatku vodní hnací energie a o vnitřní vybavení těchto objektů strojními mechanismy.

Ivančický viadukt

Převedení provozu na nový most se uskutečnilo dne 9. listopadu 1978. Podle dohody mezi ČSD - správa střední dráhy Olomouc a Technické muzeum Brno došlo dne 17. listopadu 1978 k fyzickému předání starého Ivančického viaduktu do správy Technického muzea.

Ve smyslu citované dohody, vlastně ve smyslu následného požadavku Technického muzea schváleného náčelníkem SSD Olomouc, byl předán viadukt včetně jízdní dráhy, tj. s kolejí na vlastní ocelové konstrukci a včetně koleje v oblasti výběhů pojistných kolejnic až po kolejnicové styky před začátkem pojistných kolejnic. Kolej v přílehlých úsecích tratě před začátkem pojistných kolejnic, a to před i za mostem, byla snesena.

Zápis o fyzickém předání objektu spolu s dalšími materiály (předchozími doklady) předal zástupce služby traťového hospodářství odboru právnímu útvaru SSD k vypracování návrhu hospodářské smlouvy. Hospodářská smlouva byla předložena i podepsána a správa železničního mostu byla dnem 1.1.1979 převedena na Technické muzeum.

V měsíci prosinci 1978 dokončilo Vysoké učení technické v Brně práci "Komplexní posouzení historického materiálu železničního mostu Moravské Bránice - Dolní Kounice (Ivančický viadukt)" a předložilo ji Technickému muzeu. Technické muzeum po kompletaci a úpravě bude společně s dříve dohotovenými pracemi VUT (1. Technické výpočty podle metod užívaných v době návrhu konstrukce mostu, 2. Moderní technické výpočty konstrukce, 3. Zpracování původní dokumentace) ji archivovat v knihovně TMB, kde bude zájemcům umožněno si tyto materiály zapůjčit k dalším studijním účelům.

Dne 5. prosince 1978 se uskutečnila na základě spolupráce Technického muzea Brno a Státního výzkumného ústavu ochrany materiálu G. V. Akimova Praha prohlídka mostu zástupci obou organizací. V rámci prohlídky byla provedena pochůzka po most-

nici i po lávce uvnitř ocelové konstrukce. Na základě provedené prohlídky, jejíž závěry se doplní o výsledky analýz vzorků nátěrů, který byl Technickým muzeem Brno již předán, navrhne SVÚOM rámcový postup provedení povrchové úpravy ocelové konstrukce, který bude respektovat možnosti Technického muzea Brno při jejím zajišťování. Zástupci SVÚOM konstatovali, že obnova povrchové ochrany ocelové konstrukce není akutní, ale je třeba ji po důkladné technické přípravě zabezpečit do tří let, tak, aby nedošlo k dalšímu poškozování ještě intaktních nátěrů a k případnému koroznímu ohrožení objektu.

V havarijním stavu jsou některé dřevěné části a z bezpečnostních důvodů je třeba je co nejdříve vyměnit. Dále zábradlí (kované i litinové části) na vlastní mostnici i na revizní lávce je do značné míry mechanicky poškozeno a bude třeba jeho úplná rekonstrukce s použitím dílů, které při demontáži budou shledány jako vyhovující. Toto, spolu s dalšími úpravami drobnějšího charakteru, čeká pracovníky Technického muzea v nejbližším období.

Až pojedete nebo půjdete v letních měsících údolím mezi Ivančicemi a Mor. Bránicemi, najdete zde poutač Technického muzea, který vám představí tohoto "starého elegána" po 108leté službě veřejnosti vedle nového, představitele dnešní doby. Každý z nich hovoří za sebe, za tu svou dobu.

V Ý S T A V Y - E X P O Z I C E
K U L T U R N Ě V Ý C H O V N Á Č I N N O S T

Výstava "60 ROKŮ ČS. LETECKÉ VÝROBY"

V roce 1978 dosáhl čs. letecký průmysl 60 roků své existence. První letecká továrna byla ustavena jako "Letecký arsenál" již tři dny po vzniku Čs. republiky, 31. října 1918. Z ní se vyvinul dnešní Rudý Letov. V roce 1919 následovaly podniky Aero a Avia.

O rychlém rozvoji čs. leteckého průmyslu svědčí okolnost, že již v roce 1925 byly dodávány čs. letouny do zahraničí. V třicátých letech následovaly další letecké závody, produkující především sportovní letouny, které dobyly řadu mezinárodních světových rekordů, z nichž dálkový rekord letounu Tatra T-101 v non-stop letu Praha - Chartúm (4340 km) není překonán dodnes.

Znárodněním čs. leteckého průmyslu se otevřela další cesta nebývalému rozvoji tvůrčí činnosti leteckých konstruktérů. Letouny řady Sokol, Aero 45/145, L-200 Morava, cvičné proudové stroje L-29 Delfín a L-39 Albatros tvořily a tvoří významnou část čs. zahraničního obchodu. A akrobatické stroje řady Trenér spolu s celokovovým laminárním větronem L-13 Blaník jsou vyváženy prakticky do všech světadílů. Poslední letoun otrokovického Moravanu, akrobatický stroj Z-50L patří vůbec k nejlepším na světě ve své kategorii. Čechoslovák Ivan Tuček na něm získal titul nejvyšší. V roce 1978 stanul na stupni vítězů ve světovém mistrovství v akrobacii v Hosíně u Českých Budějovic.

Tyto skutečnosti vedly Technické muzeum k rozhodnutí uspořádat výstavu "60 roků čs. leteckého průmyslu". Ve spolupráci s 13 leteckými továrnami, které dnes tvoří výrobně hospodářskou jednotku AERO, byl zpracován scénář a libreto výstavy, která dokumentovala široké veřejnosti úspěchy a práci čs. konstruktérů a dělníků.

Výstava "60 roků čs. leteckého průmyslu" měla svoji premiéru v Brně. Byla zahájena 17. srpna 1978 a trvala do 26. září.

Výstava byla rozčleněna do tří základních částí. V první se návštěvník seznámil se soudobou leteckou výrobou u nás. Každá z továren byla uvedena krátkou historií a výrobním sortimentem, kterým se podílí ve stavbě letadel. Druhá část byla věnována historii letecké výroby do druhé světové války. Třetí část zachycovala dnešní výrobky leteckého průmyslu a úspěchy, kterými se čs. socialistická výroba podílí na světovém pokroku v oboru letecké výroby.

Výstava vzbudila značný zájem zejména mezi mládeží a leteckými odborníky. Během svého trvání v Brně ji navštívilo 7000 osob.

Repríza výstavy "60 let čs. letecké výroby" se konala v Praze ve výstavní hale "Na Štvanici" ve dnech 13. až 22. října. Bylo zde instalováno několik nových exponátů, které zapůjčily pražské závody (vystřelovací sedadlo L-39, družicové magnetofony apod). Také v Praze byla veřejností přijata se zájmem, o čemž svědčí téměř 7500 návštěvníků, kteří ji shlédli během deseti dnů trvání výstavy.

Výstava ENERGIE A DOPRAVA

Výstavu připravili pracovníci Dopravního muzea v Budapešti k závažné tematice současného vědeckotechnického rozvoje. Byla instalována ve všech výstavních sálech muzea. Výstava byla otevřena dne 9. října a trvala do 5. listopadu.

Výstava PLASTIKOVÉ MODELY LETADEL

Výstavu připravili členové KIT klubu při 331. ZO Svazarmu Brno spolu s Technickým muzeem. Na 200 vybraných modelů různých typů letadel včetně soutěžních modelů dokumentovalo značný zájem o tuto zálibu, hlavně mezi mládeží. Výstava byla otevřena dne 31. října a trvala do 31. prosince.

Výstava ZENIT

Přehledka výsledků práce členů SSM v hnutí Zenit, pořádaná Obvodním výborem SSM Brno I.

Výstava byla otevřena dne 18. listopadu a trvala do 24. listopadu.

Výstava 25 LET PRÁCE PRO SOCIALISTICKOU DOPRAVU

Výstavu připravili pracovníci Státního ústavu dopravního projektování v Brně v rámci oslav 25. výročí vzniku ústavu a seznámili na ní veřejnost s výsledky své práce pro socialistickou dopravu.

Výstava byla otevřena dne 6. prosince a trvala do 31. prosince.

Výstava "VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI PŘÍRODNÍCH A TECHNICKÝCH VĚD NA BRNĚNSKU"

V červenci 1978 konalo se v prostorách Nové radnice v Brně pod záštitou primátora města Brna a rektora Univerzity J. E. Purkyně VI. mezinárodní symposium o chemii heterocyklických sloučenin. Na požádání organizačního výboru symposia instalovali pracovníci Technického muzea v Křížové chodbě Nové radnice výstavu o významných osobnostech přírodních a technických věd v Brně a okolí. Výstava, která byla instalována v anglické verzi, byla především zaměřena na seznámení zahraničních účastníků symposia se vztahem některých známých osobností vědy k Brnu nebo jeho okolí. Námětem pro ni byly život a dílo zakladatele genetiky I. G. Mendla, vynálezce "Kaplanovy turbíny" prof. V. Kaplana, kteří žili a působili přímo v Brně, dílo J. E. Purkyně, jehož jméno nese brněnská univerzita, který studoval v Mikulově a později učil na piaristickém kolegiu ve Strážnici, dílo K. L. Reichenbacha, chemika v Salmových železárnách v Blansku, obje-

vitele parafinu, krezotu a prvního syntetického barviva na světě a epizoda ze života zakladatele biochemie a chemoterapie T. B. Paracelsa, jeho pobyt na zámku v Moravském Krumlově v roce 1537.

Výstava se těšila značné pozornosti 140 zahraničních a 80 domácích účastníků symposia. Její přínos k propagaci našeho města na mezinárodním fóru a také k vytvoření vhodného prostředí při symposiu ocenil v dopise řediteli TMB předseda organizačního výboru symposia doc. E. Kiša, vedoucí katedry organické chemie na přírodovědecké fakultě University J. E. Purkyně.

Po úspěchu výstavy na mezinárodním chemickém symposiu požádala pedagogická sekce brněnské pobočky Chemické společnosti při ČSAV Technické muzeum v Brně o reinstalaci výstavy v české verzi při celostátním symposiu o výuce chemie na středních školách, které se konalo v Brně v září 1978. I zde výstava velmi vhodně doplňovala jednání symposia o informace širšího vědního dosahu, splnila své poslání a byla se zájmem sledována účastníky symposia a s uznáním hodnocena jeho pořadateli.

Výstava TM v Polské lidové republice

Pod názvem "Čs. letecký průmysl včera a dnes" byla dne 7. prosince otevřena v Paláci kultury a nauky výstava věnovaná 60. letům čs. leteckého průmyslu. Výstava byla připravena pracovníky TMB v Brně v rámci družebních styků s Muzeem techniky ve Varšavě. Vzbudila značnou pozornost nejen mezi laickou veřejností, ale i mezi polskými leteckými odborníky. Výstava byla otevřena do 21. ledna 1979.

Stálé expozice Technického muzea

VODNÍ ENERGETIKA
PARNÍ ENERGETIKA